

Səsindəki kədər könlünün qubarıydı. Oxuduğu mahnılarla, muğamlarla qanadlarındı. Rübabə Muradova 1933-cü il martın 22-də dünyaya göz açmışdı. İsti ata ocağında böyüyüb on üç yaşına çatmışdı. Nə dolanışq dərdi, nə gün-güzəran qayğısı çəkirdi. Atası Mirzə Xəlilin həm dini, həm də tibb təhsili vardı. Özü də hörmət, izzət sahiblərindən biri idi.

Əbədi ayrılığa doğru uzanan yol

Mirzə Xəlil uşaqlarının təhsil almasını arzulaırdı. Ən böyük övladını - Rübabəni Ərdəbildə qızlar məktəbinə qoymuşdu. Qızının təhsil aldığı məktəbdə təşkil olunan konsertlərdə, tamaşalarda səhnəyə çıxmasına da etiraz etməmişdi.

Ömrünün o başında bəxti götürmüşdü Rübabənin. Onun atası yaşadığı ölkədə hökm sürən qayda-qanunlara boyun əyənlərdən deyildi. Mirzə Xəlil Seyid Cəfər Pişəvərinin başçılıq etdiyi inqilabi hərəkata qoşulmuşdu. Onlar azadlıq mücahidləri idilər. Ancaq sonunda vətəni azad görmək əvəzinə özləri evlərindən, yurdlarından dərbədər oldular.

Bitməyən həsrət

Hərəkatın əksər fəalları kimi, Mirzə Xəlilin də başqa çarəsi qalmadı. Həyat yoldaşı Siddiqə ilə tələm-tələsik yığışdılar, uşaqlarını da götürüb Azərbaycanın şimalına üz tutdular. Tarixin 1946-cı ili idi...

Əvvəl Astarada məskunlaşdılar. Bir müddət keçdi, Salyana köçdülər. Vətəndən vətənə gəlsələr də, çətinlikləri çox oldu. Savadı Mirzə Xəlilin köməyinə çatdı, dini təhsilinə görə məscidin axundu oldu. Tibbi savadı ilə isə Salyanda həkimlik etdi. İllər sonra Əli Bayramlıya (indiki Şirvan rayonu) köçdülər.

Atası istəmədi ki, onlar maddi çətinliklərə görə təhsildən geri qalsınlar. Rübabə Salyanda orta məktəbə getdi. Bir də gördülər ki, onun səsinin bənzərsizliyindən məktəbdə hamı xəbər tutub. Özü də musiqiyə, mahnı oxumağa çox həvəslidi. Musiqi dərnəyinə yazıldı. Tədbirlərdə, tamaşalarda çıxış etməyə başladı. Xanəndə Qulu Əsgərov-la da dərnəkdə tanış oldu.

Unudulmaz gün

O gün on altı yaşlı Rübabə Muradova üçün sənət həyatının ən unudulmaz günlərindən biri oldu. Akademik Dram Teatrının aktyorları Salyana qastrola gəldilər. Rübabə adını çox eşitdiyi məşhur aktyor Ələsgər Ələkbərovu da onda gördü. "Vaqif" tamaşasının başlanmasına az qalmış söylədilər ki, Xuraman rolunun ifaçısı xəstə olduğu üçün səhnəyə çıxma bilməyəcək. Aktrisanı Rübabə Muradova əvəz etməli oldu.

İlk dəfə peşəkar, tanınmış, sevilən aktyorlarla eyni səhnəyə çıxırdı. Bu hissın qüruru, həyəcanı səhnə həyəcanını üstələdi. Mələhətli səsi ilə diqqətləri özünə cəlb etdi. Xuramanın özünü qayadan atması səhnəsində oxuduğu "Bayatı-Kürd"lə hər kəsi heyran qoydu. Tamaşadan sonra Ələsgər

Ələkbərov ona Bakıya köçməyi məsləhət gördü: "Filarmoniyaya sənini kimi səslə müğənnilər lazımdır", - dedi.

Çox keçmədi ki, müəllimləri 1950-ci ildə Rübabə Muradovanı Bakıya gətirdilər.

Rübabə Muradova 1951-1955-ci illərdə Asəf Zeynallı adına Musiqi Məktəbinin muğam şöbəsində, Seyid Şuşinskiyin sinfində təhsil aldı. Elə tələbə ikən Leyli roluna dəvət olundu və məşqlərə başladı. Rübabə Muradova ilk dəfə Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının səhnəsinə Leyli rolunun ifaçısı kimi çıxdı.

1954-cü ildə Opera və Balet Teatrına işə qəbul edildi. Ömrünün sonunadək həmin teatrda çalışdı. Əvvəl solist, sonra məşqçi-pedaqoq oldu. Opera və Balet Teatrının səhnəsində "Leyli və Məcnun"da Leyli, "Əsli və Kərəm"də Əsli, "Koroğlu"da Xanəndə qız, "Şah İsmayıl"da Ərəbzəngi, "Aşıq Qərib"də Şahsənəm, "Gəlin qayası"nda Sənəm oldu. O həm də muğam, təsnif və xalq mahnılarını oxuyur, tanıdığıca sevilir, məşhurlaşdı.

"Ömrüm keçdi, gələmmədim, gec oldu"

İfasında heç zaman bitməyən bir qüssə, kədər vardı. Rübabə oxuyanda ağlamırdı. Səsindəki o qüssə, o kədər, o həsrət ağlayırdı. Şair Məhəmmədhusəyn Şəhriyar sanki bu məşhur misraları ona yazmışdı. Rübabə Muradova oxuyurdu:

Heydər Baba, yolum səndən kəc oldu,
Ömrüm keçdi, gələmmədim, gec oldu,
Heç bilmədim gözəllərin necoldu,
Bilməz idim döngələr var, dönüm var,
İtkinlik var, ayrılıq var, ölüm var...

O, 1956-cı ildə Azərbaycanın Əməkdar artisti, 1971-ci ildə isə Xalq artisti adına layiq görüldü. Şöhrətinin zirvəsində idi. Ancaq qəlbində qövr

edən intizara, həsrətə şöhrət də dərman ola bilmirdi. Gələndən-gedəndən Ərdəbildəki evlərini xəbər alırdı. Bir gün Astarada qastrol səfərində olanda sərhədin kənarından dayanıb ayaq basa bilmədiyi o yerlərə baxdı. Birdən elə nalə çəkdi ki... Hönkür-hönkür ağladı. Yan-yörəsindəki adamlar onu keyli müddət sakitləşdirə bilmədilər.

Şöhrəti də, ad-sanı da vardı. Səsinin, ifasının vurğunu olanların sayı bilinmirdi. Ancaq çox zaman bunların heç biri təsəlli olmurdu ona. Üstəlik, paxıllığını çəkənlər, uğurlarına həsədlə baxanlar da Rübabə Muradovaya maneələr yaratmaq istəyirdilər. Haqqında Mərkəzi Komitəyə anonim məktublar yazırdılar. Amma o məktublara yoxlamağa gələnlər də Rübabə Muradova ilə dost olurdular.

Ancaq sevnələri çox olsa da, tale üzünə gül-mədi. Çox gənc yaşında sevmədiyi biri ilə ailə qurdu. Həyat yoldaşı Xəlil onu çox qısqanır, sözsöhbətlər, mübahisələr yaradırdı. Bu evlilik uzun sürmədi. Rübabə Muradovanın ilk evliliyindən olan qızı Qəməri anası Siddiqə xanım böyüdü.

Rübabə bir neçə il sonra Tələt adlı ticarətçi ilə ailə qurdu. İkinci evliliyindən Şahnaz adlı qızı dünyaya gəldi. Amma yenə problemlər ortaya çıxdı. Gözəl həyat yoldaşının sənətdə ulduz kimi parlaması, gündən-günə pərəstişkarlarının çoxalması ilə Tələtin qısqançlığı da artdı. Ardı-arası kəsilməyən mübahisələrdən, yerli-yersiz sözsöhbətlərdən yorulsa da, Rübabə bir müddət dözməli oldu. Bir gün qısqançlıqdan gözü dönmüş Tələt gecə yatdığı yerdə onun uzun, qara saçlarını kəsdi. Bundan sonra Rübabə Muradova ikinci həyat yoldaşından da ayrıldı. Və bir daha ailə qurmadı.

Cazibədar qadın idi. Qürurlu, məğrur idi. Başqalarının nə danışdığı onun üçün maraqlı deyildi. Barəsində olanlardan çox olmayanları danışırdılar. Ancaq kimsənin onun sənətkarlığına şübhəli nəzərlə baxmağa, söz deməyə gücü yetməzdi.

Anasını itirdikdən sonra xəstəliyə düşər oldu. Qaraciyər serrozu xəstəliyinə tutuldu.

O, əlli yaşında, 1983-cü il avqustun 28-də vəfat etdi. Yasamal qəbiristanlığında dəfn edildi.

Z.FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"